

Konferencia Dieťa v ohrození XXVI.

Bratislava 30.11.2017

Možnosti a limity zisťovania najlepšieho záujmu dieťaťa

PhDr. Eva Smiková, PhD., PhDr. Alena Kopányiová, PhD.,

Citáty namiesto úvodu

◆ „Rozvodové konanie sa nikdy nedá vyhrať, lebo samo osebe je toto konanie prehrou pre všetkých jeho účastníkov....“ *(Novák, T.: Znalecké posudky o deťoch pod drobnohľadom, Wolters Kluwer, 2016)*

◆ „...deti sú aktíva v hre, hracie žetóny používané matkami k vyjednávaniu, objekty vystavené finančnému či emocionálnemu vydieraniu zo strany otcov, zabudnuté peračníky a bundy detí sťahujúcich sa týždeň čo týždeň medzi domácnosťami rodičov „dohodnutých“ na striedavej starostlivosti, ...rodičia trhajúci vlastné rodiny, túžiaci po novom začiatku presvedčení, že sa správajú nesebecky a najlepšie ako je to možné...“ *(Ian McEwan: Myslete na deti, Odeon 2015)*

Cieľ príspevku

Zmeny v legislatíve od 1.7.2016

- Novela zákona o rodiny
- Civilný sporový poriadok

Dopad zmien na dieťa

Kazuistiky – „najlepší záujem dieťaťa“

Novela zákona o rodine

◆ 1.1.2016 nadobudla účinnosť novela zákona o rodine, ktorá prehodnotila predpisy rodinného práva následne po tom, ako boli identifikované dôvody rôznych aplikačných problémov, sledovaných počas 10 rokov existencie zákona o rodine

Kľúčové zmeny v novele:

- ◆ legálna definícia záujmu dieťaťa,
- ◆ zlepšenie ochrany maloletých tak, aby sa v čo najširšom meradle uplatňovala zásada, podľa ktorej má každé dieťa od narodenia vyrastať **v prirodzenom rodinnom prostredí**,
- ◆ zlepšenie mechanizmov, ktoré by mali umožniť znížiť počet umiestňovaných detí do ústavnej starostlivosti.
- ◆ vyzdvihnutie rovnoprávnosti oboch nositeľov rodičovských práv,

Článok V

Pri určovaní a posudzovaní **záujmu maloletého dieťaťa** sa zohľadňuje najmä:

- a) úroveň starostlivosti o dieťa,
- b) bezpečie dieťaťa, ako aj bezpečie a stabilita prostredia, v ktorom sa dieťa zdržiava,
- c) ochrana dôstojnosti, ako aj duševného, telesného a citového vývinu dieťaťa,
- d) okolnosti, ktoré súvisia so zdravotným stavom dieťaťa alebo so zdravotným postihnutím dieťaťa,
- e) ohrozenie vývinu dieťaťa zásahmi do jeho dôstojnosti a ohrozenie vývinu dieťaťa zásahmi do duševnej, telesnej a citovej integrity osoby, ktorá je dieťaťu blízkou osobou,
- f) podmienky na zachovanie identity dieťaťa a na rozvoj schopností a vlôh dieťaťa,
- g) **názor dieťaťa a jeho možné vystavenie konfliktu lojality a následnému pocitu viny,**
- h) podmienky na vytváranie a rozvoj vzťahových väzieb s obidvomi rodičmi, súrodencami a s inými blízkymi osobami,
- i) využitie možných prostriedkov na zachovanie rodinného prostredia dieťaťa, ak sa zvažuje zásah do rodičovských práv a povinností.

Názor dieťaťa - Ustanovenie § 43

Názor dieťaťa – kladenie väčšieho dôrazu a prihliadanie naň

◆ **V minulosti:** *maloleté dieťa, ktoré je schopné s ohľadom na svoj vek a rozumovú vyspelosť*

◆ **Teraz:** **maloleté dieťa má právo vyjadriť samostatne a slobodne svoj názor vo všetkých veciach, ktoré sa ho týkajú**

◆ **K dieťaťu** nie je možné pristupovať s predpokladom, že nie je schopné vyjadriť svoj názor napr. pre vek alebo rozumovú vyspelosť;

◆ **Aktuálne znenie § 43 zákona o rodine** teda kritérium veku a rozumovej vyspelosti neuvádza (nakoľko vek ani rozumová vyspelosť nie je v zmysle novely podmienkou vyjadrenia vlastného názoru) a tak je dosiahnutý plný súlad zákona s **Dohovorom o právach dieťaťa**.

Analýza prípadu

- ◆ Mal. deti citlivo vnímajú vzájomný nesúlad rodičov vo veci styku medzi sebou. Nechcú aby sa to takto riešilo.
- ◆ Najmladšie dieťa – vníma z komunikácie rodičov, že návrh otca vychádza z rovnakého času styku, na druhej strane vníma matkine komentovanie situácie
- ◆ Syn nemá námietky voči SOS, tak sa aj vyjadril na súde
- ◆ Pre najstaršie dieťa je dominantné slobodné rozhodovanie ku komu pôjde

- ♦ Deti prirodzene túžia po intenzívnom kontakte s rodičmi tak, aby sa mohli od jedného bezpečne vzdialiť k druhému a následne sa k prvému rodičovi bezpečne, bez pocitov viny vrátiť. Keďže to tak aktuálne nie je, máme za to, že sa navodzuje u detí intrapsychický konflikt: medzi potrebou a špecifickou túžbou dieťaťa svoju matku a otca na jednej strane milovať a byť k nim lojálny a blízky a na druhej strane inštinktívnu tendenciu približovať sa k rodičovi, s ktorým žije - k matke, ale tým sa zároveň vzdalovať od druhého rodiča. Tým sa dostáva do konfliktných dvojitéch a protichodných väzieb s dvojitými nezlučiteľnými správami - od rodičov a svojich vlastných významov.
- ♦ Keďže deti v staršom školskom veku, resp. v adolescencii nemajú vyvinuté nástroje ani dostatočnú psychickú kapacitu na zvládanie takéhoto preťaženia, vnútorná polarizácia síl oslabuje ešte sa len tvoriacu identitu dieťaťa. Navonok sa to môže prejavovať napr. neurotickým alebo inak problémovým správaním

Zisťovanie názoru dieťaťa

◆ Spôsob zisťovania názoru maloletého sa ponecháva na rozhodnutie súdu, zákon však predpokladá jeho prispôsobenie veku a vyspelosti maloletého

Predpoklady na realizáciu - návrh:

◆ Minimálne štandardy realizácie/formálne nastavené, odborne komunikované, zverejnené – ale oznámené obom rodičom)

◆ Materiálne a technické podmienky (špeciálne zariadená miestnosť, nahrávacie zariadenie a pod.)

◆ Komunikačné schopnosti, psychologické predpoklady, kompetencie, zručnosti, schopnosť práce s deťmi rozličného veku (tréningy, vzdelávanie, supervízia tejto činnosti a pod.)

◆ Zabezpečenie **transparentnosti** - dieťa má pochopiť, kto sa sním rozpráva a prečo je nutné, aby rozprávalo o rodinnej situácii na súde. Aký to bude mať dopad na jeho fungovanie, kto a kedy a ako rozhodne

◆ Zabezpečenie **férovosti** – dieťa je partner v rozhovore, odborník nie je „viac“, ak dospelý niečo nerozumie, prizná to. Ak na základe rozhovoru sudca nadobudne nejakú hypotézu, záver, povie ju dieťaťu a vyzve ho, aby zareagovalo

Riziká zisťovania názoru

- ◆ **Konflikt lojality**
- ◆ **Predstava dieťaťa o nutnosti vypovedať**
- ◆ **Pri výsluchu na polícii je možné odoprieť výpoveď, ak by dieťa ňou poškodilo blízkeho človeka / na súde nie?**
- ◆ **Výpoveď dieťaťa môže byť v rozpore s jeho vnútorným prežívaním**
- ◆ **Komunikačné zručnosti detí, osobnosť dieťaťa, motivácia k výpovedi**
- ◆ **S kým odchádza dieťa po vypovedaní na súde?**

Záver

Aktivity VÚDPaP:

- ◆ možnosti realizácie znaleckej a expertíznej činnosti OZ v školstve
- ◆ implementácia odborných/výskumných poznatkov do praxe/KOMPOSYT
- ◆ šírenie dobrej praxe, vzdelávanie, príprava metodických materiálov a pod. v multirezortnom kontexte

posilnenie kvality rozhodovania vo veciach rozvodu a porozvodovej situácie

Ďakujeme za pozornosť!

eva.smikova@vudpap.sk, alena.kopanyiova@vudpap.sk

www.vudpap.sk